

Мирослава ЛЕНДЬБЕЛ,
науковий співробітник
НДІ державного управління
та регіонального розвитку
Ужгородського державного
Університету,

Петро ПЕТРИЩЕ,
начальник управління
Закарпатської обласної
держадміністрації

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА У США — ГРУПА ПОЛІТИЧНОГО ТИСКУ (70—80-ті роки XX століття)

ПРОТЯГОМ 70—80-х років американські політологи ідентифікували етнічні спільноти як групи інтересу, які використовують притаманні ширшому суспільству політичні методи й претендують на участь у прийнятті державних рішень¹. Новітні статистичні дані свідчать, що, за станом на 1994 рік, у секретаріаті Палати представників та Сенату було офіційно зареєстровано 6308 активних лобістів, із них 741 — на основі Акта реєстрації іноземних агентств. Протягом останніх двох десятиліть до законодавства були додані обмеження стосовно передачі подарунків, надання послуг, організації розваг, штучних "конфліктів інтересу"². Останнє з них схвалене 1 січня 1996 року. Щодо етнічних лобістських інституцій, то офіційно зареєстровано такі організації, як Американський елліністичний інститут громадських справ, Трансафрика, Американсько-Ізраїльський комітет громадських справ. Окрім того, кожна етнічна громада має право пресингувати законодавчі та виконавчі структури США, не звертаючись до методів прямого впливу, яким є реєстроване лобіювання. Протягом 70—80-х років це було притаманне українській громаді.

Соціодемографічні зміни у середовищі наших співвітчизників у США, етнічна концептуальна переорієнтація на "американців українського походження", відхід генерації, народженої у США, від націоналістичних засад покоління

батьків, активізація асиміляційних процесів – усе це сприяло перебудові структури й методів діяльності українського лобі. 70–80-ті роки можна визначити як окрему фазу функціонування групи тиску, визначальною рисою якої було звернення до проблеми порушення прав людини.

Викликає заперечення теза американської дослідниці С.Фінк, що націоналістичне крило української громади, репрезентоване організаціями Визвольного фронту, заперечувало можливість включення проблеми людських прав до програми досягнення незалежності України³. Екзекутива Українського конгресового комітету Америки (УККА) – представницької установи американських українців – інтегрувала питання людських прав у стратегію “поневолених комунізмом націй”.

Переорієнтація структури і методів діяльності українського лобі стала реальною на X (1969) і XI (1972) конгресах УККА. У 1969 році стало очевидним, що розширення масштабів діяльності організації, а також фінансові труднощі вимагають визначення кількох напрямів пресингової діяльності, а саме: організація у Конгресі спеціального комітету з питань поневолених націй, ратифікація Конвенції про заборону геноциду, реформування структури мовлення українською мовою “Голосу Америки” і радіо “Свобода”. До лобістських методів варто було залучити можливість участі у дискусіях із зовнішньополітичної проблематики, організованих громадськими інституціями США, членство і вплив на функціонування загальноамериканських партій. Через три роки УККА включив до переліку своїх завдань представництво інтересів української громади не лише у федеральних, а й штатних органах влади, що певною мірою пояснювалося прийняттям закону про вивчення етнічної спадщини. Практичне застосування цієї стратегії засвідчили події 1985 року, коли 35 конгресменів штату Нью-Йорк під тиском місцевих українських осередків оскаржили рішення відділу освіти про виключення зі шкільних підручників матеріалів про голодомор в Україні⁴.

У 1972 році у структурі УККА створено спеціальні комітети, що відповідали за “зовнішню”, тобто спрямовану за межі громади, діяльність, – з вивчення сучасного становища в Україні, захисту людських прав, комітет із зовнішніх справ. Завданням останнього було поширення на українську громаду квот щодо фінансування урядових програм і вивчення етнічної спадщини, тиск на Конгрес для прийняття резолюції про засудження ліквідації в СРСР УГКЦ і УАПЦ тощо⁵. На одного з віце-президентів УККА покладена відпо-

відальність за зв'язки з республіканською та демократичною партіями.

Нові шляхи тиску на Конгрес (діяльність комітетів, участь у громадських форумах, функціонуванні загальноамериканських партій, згадана вище стратегія) сприяли зростанню уваги до українського питання у вищому законодавчому органі США. За станом на 1972 рік свого розгляду чекали резолюції, ініційовані українською етнічною групою: Н. Res. 555 – про відновлення діяльності УГКЦ і УАПЦ (конгресмен Флуд), Н. Res. 70 – про відзначення 22 січня як Дня української незалежності, Н. Res. 102 – про створення спеціального комітету з питань поневолених націй (конгресмен Флуд), Н. Res. 994 – про встановлення дипломатичних відносин США із УРСР, БРСР (конгресмен Заблоці) тощо⁶.

Для політичного представництва української етнічної групи завжди нагальною була проблема зав'язування контактів з чинниками виконавчої влади, зокрема президентами. У 1968–1973 роках лідери громади сподівалися на підтримку Р.Ніксона, враховуючи роль, яку відіграли Л.Добрянський, Т.Шмагала під час виборчих кампаній 1968, 1972 років. Очікуючи позитивних зрушень у питанні про права людини в Україні після візиту президента до СРСР (22–30 травня 1972), 26 січня ексекютива УККА надіслала листа, в якому наводилися приклади переслідування української інтелігенції, а безпосередньо в ході візиту – телеграму з проханням під час переговорів порушити питання про відновлення діяльності УГКЦ та УАПЦ⁷.

Рік 1972-й ознаменовано арештом у СРСР близько 100 чоловік з української інтелігенції. Тож не дивно, що питання захисту прав людини стало основною темою урядової інтервенції української спільноти. У лютому петицію на ім'я президента США надіслала організація "Студенти на захист прав людини в Україні" (голова Є. Іванців). Через два роки Український народний союз (УНС) виступив з ініціативою фінансування всіх втрат, пов'язаних з еміграцією дисидентів В.Мороза та Л.Плюща.

Ці приклади засвідчили формування "нового" українського лобі, за висловом С.Фінк, представниками якого були американці українського походження, народжені у США (з пріоритетом не національних, а загальнолюдських цінностей). У той період багато громадських діячів критикували стратегію українських політичних функціонерів, зокрема Добрянського. Професор Кентського університету М.Мельник був переконаний, що "українські справи можна ставити виразно тільки серед українців. Серед чужинців треба їх ставити в дуже невиразний, зокрема в проблематичний

спосіб, інакше вас назвуть екстремістом і тоді ваша праця принесе більше шкоди, ніж користи"⁸.

Члени нових українських організацій, створених на хвилі проетнічного піднесення в американському суспільстві, надали нового імпульсу практиці інтеграції в загальноамериканський політичний організм, зокрема структуру Республіканської партії. У 1972 році Ласло Пастор, директор Національної республіканської партії етнічної спадщини, відзначив Українську національну республіканську федерацію (УНРФ) як один з кращих етнічних підрозділів. У різні роки керівні посади в УНРФ обіймали активісти УНС М. Куропась, Т. Шмагала. Останній разом з Іванцівом протягом 70-х років успішно працював у штаті сенаторів-республіканців Р.Тафта (штат Огайо) і Дж. Баклі (штат Нью-Йорк). Відомий у колах республіканців та виконавчої влади М.Куропась з 1977 року виконував функції юридичного радника сенатора Р.Доула, відповідаючи за зв'язки з Комісією з питань безпеки та співробітництва в Європі. Однак американським українцям протягом 70–80-х років не вдалося провести свого представника у вищій законодавчий орган США. М.Куропась вважав, що причиною невдалий українських виборчих кампаній була відсутність поєднання необхідних чинників, а саме: яскравої особистості кандидата, продуманої програми, фінансових ресурсів, партійного уповноваження⁹.

Водночас лідери організацій Визвольного фронту, зокрема Я.Стецько, вважали участь у функціонуванні загальноамериканських установ витрачанням часу, енергії й ресурсів. Керівник ОУН-р пропонував у коаліції з представниками інших східноєвропейських етнічних груп створити "третю силу" у США (аж до формування партії, номінації власного претендента на посаду президента). Лише таким шляхом, на його думку, можна практично реалізувати резолюцію про Тиждень поневолених націй, відмовитися від концепції мирного співіснування із СРСР. Взірцем для наслідування проголошено методи боротьби за громадянські права афроамериканців¹⁰. Стецько критикував стратегію підтримання відносин США з СРСР, відсутність уваги американських владних чинників до національного питання у Східній Європі. На початку 80-х років, справді, діяла "третя сила", так звана партія "Тризуб", організована Дж.Кулішом у місті Гудсон (штат Нью-Йорк), завданням якої була підтримка кандидатів українського походження на посади в органах державного управління. Однак вона проіснувала недовго.

Незважаючи на відмінності у тактичних питаннях, провід української громади у США дотримувався синтетичного

варіанта діаспорної зовнішньополітичної діяльності, що означало поєднання інтервенціоністської концепції, основаної на зовнішній допомозі міжнародних сил, і власносилової, такої, котра визначала внутрієтнічні ресурси як вирішальний чинник здобуття незалежності. Під зовнішньою допомогою слід розуміти не лише конкретну політичну, дипломатичну чи матеріальну, а й певний регіональний чи глобальний міжнародний устрій, який сприяє досягненню певним народом статусу державної незалежності¹¹.

Українська громада зайняла негативну позицію щодо ідеї підписання урядом США в Гельсінкі Заключного Акта конференції з питань безпеки та співробітництва у Європі¹². Однак після 1 серпня 1975 року, рахуючись з політичними реаліями американської міжнародної стратегії, її лідери визначили основним об'єктом пресингової діяльності проблему прав людини в Україні, демонструючи таким чином синтетичний варіант політики. Вже у листопаді–грудні 1978 року українські правозахисники надіслали "Звернення Української Гельсінської Групи до Комісії з прав людини ООН, урядів і парламентів держав, які підписали Гельсінські угоди, та до світової громадськості у справах репресій членів УГГ"¹³. Створене в 1978 році Закордонне представництво УГГ (ЗП УГГ) американські політологи назвали ефективною організаційною формою для тиску на структури законодавчої та виконавчої влади¹⁴.

Взаємодія української громади та органів державної влади США набула нового якісного імпульсу після створення у 1976 році Комісії з питань безпеки і співробітництва в Європі (КБСЕ) або Гельсінської комісії Конгресу США (голова – Д.Фасел). Провід американських українців впливав на неї за допомогою кількох засобів. Велику роль відіграло те, що серед членів штату комісії були американці українського походження, наприклад О.Дейчаківський, які мали змогу безпосередньо спілкуватися із законодавцями США, впливати на формування складу американських представництв на міжнародних форумах. Таким чином, Гельсінська комісія стала інститутом, який частково кодифікував інтенси української етнічної групи.

До кінця 70-х – на початку 80-х років політичному провладу американських українців удавалося налагоджувати контакти здебільшого з допоміжним персоналом комітетів Конгресу, окремих законодавців, що є характерною рисою практики громадських зв'язків Конгресу США. Водночас представники громади мали контакти з кількома конгресменами-симпатиками – членами Палати представників Е.Дервінські (штат Іллінойс), Д.Ріттером (штат Пенсільва-

спосіб, інакше вас назвуть екстремістом і тоді ваша праця принесе більше шкоди, ніж користі"⁸.

Члени нових українських організацій, створених на хвилі проетнічного піднесення в американському суспільстві, надали нового імпульсу практиці інтеграції в загальноамериканський політичний організм, зокрема структуру Республіканської партії. У 1972 році Ласло Пастор, директор Національної республіканської партії етнічної спадщини, відзначив Українську національну республіканську федерацію (УНРФ) як один з кращих етнічних підрозділів. У різні роки керівні посади в УНРФ обіймали активісти УНС М. Куропась, Т. Шмагала. Останній разом з Іванцівом протягом 70-х років успішно працював у штаті сенаторів-республіканців Р.Тафта (штат Огайо) і Дж. Баклі (штат Нью-Йорк). Відомий у колах республіканців та виконавчої влади М.Куропась з 1977 року виконував функції юридичного радника сенатора Р.Доула, відповідаючи за зв'язки з Комісією з питань безпеки та співробітництва в Європі. Однак американським українцям протягом 70–80-х років не вдалося провести свого представника у вищий законодавчий орган США. М.Куропась вважав, що причиною невдалих українських виборчих кампаній була відсутність поєднання необхідних чинників, а саме: яскравої особистості кандидата, продуманої програми, фінансових ресурсів, партійного уповноваження⁹.

Водночас лідери організацій Визвольного фронту, зокрема Я.Стецько, вважали участь у функціонуванні загальноамериканських установ витрачанням часу, енергії й ресурсів. Керівник ОУН-р пропонував у коаліції з представниками інших східноєвропейських етнічних груп створити "третю силу" у США (аж до формування партії, номінації власного претендента на посаду президента). Лише таким шляхом, на його думку, можна практично реалізувати резолюцію про Тиждень поневолених націй, відмовитися від концепції мирного співіснування із СРСР. Взірцем для наслідування проголошено методи боротьби за громадянські права афроамериканців¹⁰. Стецько критикував стратегію підтримання відносин США з СРСР, відсутність уваги американських владних чинників до національного питання у Східній Європі. На початку 80-х років, справді, діяла "третя сила", так звана партія "Тризуб", організована Дж.Кулішом у місті Гудсон (штат Нью-Йорк), завданням якої була підтримка кандидатів українського походження на посади в органах державного управління. Однак вона проіснувала недовго.

Незважаючи на відмінності у тактичних питаннях, провід української громади у США дотримувався синтетичного

варіанта діаспорної зовнішньополітичної діяльності, що означало поєднання інтервенціоністської концепції, основаної на зовнішній допомозі міжнародних сил, і власносилової, такої, котра визначала внутрієтнічні ресурси як вирішальний чинник здобуття незалежності. Під зовнішньою допомогою слід розуміти не лише конкретну політичну, дипломатичну чи матеріальну, а й певний регіональний чи глобальний міжнародний устрій, який сприяє досягненню певним народом статусу державної незалежності¹¹.

Українська громада зайняла негативну позицію щодо ідеї підписання урядом США в Гельсінкі Заключного Акта конференції з питань безпеки та співробітництва у Європі¹². Однак після 1 серпня 1975 року, рахуючись з політичними реаліями американської міжнародної стратегії, її лідери визначали основним об'єктом пресингової діяльності проблему прав людини в Україні, демонструючи таким чином синтетичний варіант політики. Вже у листопаді–грудні 1978 року українські правозахисники надіслали "Звернення Української Гельсінської Групи до Комісії з прав людини ООН, урядів і парламентів держав, які підписали Гельсінські угоди, та до світової громадськості у справах репресій членів УГГ"¹³. Створене в 1978 році Закордонне представництво УГГ (ЗП УГГ) американські політологи назвали ефективною організаційною формою для тиску на структури законодавчої та виконавчої влади¹⁴.

Взаємодія української громади та органів державної влади США набула нового якісного імпульсу після створення у 1976 році Комісії з питань безпеки і співробітництва в Європі (КБСЕ) або Гельсінської комісії Конгресу США (голова – Д.Фасел). Провід американських українців впливав на неї за допомогою кількох засобів. Велику роль відіграло те, що серед членів штату комісії були американці українського походження, наприклад О.Дейчаківський, які мали змогу безпосередньо спілкуватися із законодавцями США, впливати на формування складу американських представництв на міжнародних форумах. Таким чином, Гельсінська комісія стала інститутом, який частково кодифікував інтереси української етнічної групи.

До кінця 70-х – на початку 80-х років політичному провладу американських українців удавалося налагоджувати контакти здебільшого з допоміжним персоналом комітетів Конгресу, окремих законодавців, що є характерною рисою практики громадських зв'язків Конгресу США. Водночас представники громади мали контакти з кількома конгресменами-симпатиками – членами Палати представників Е.Дервінські (штат Іллінойс), Д.Ріттером (штат Пенсільва-

нія), С.Стратоном, Г.Соломоном (штат Нью-Йорк). Комісія з питань безпеки і співробітництва в Європі стала ефективним важелем українського лобі, яке протягом 70–80-х років можна ідентифікувати як “невидиме”. Якщо протягом попередніх десятиліть монополію на контакти з владними структурами США міцно утримував за собою УККА, то починаючи з 70-х років тиск на офіційні структури почали незалежно чинити “старі” й новостворені інституції та окремі особи. Голова ОУН-р Я.Стецько, виступаючи у Конгресі США 15 липня 1981 року, наголошував на необхідності визнання Заходом національно-визвольних рухів як легітимних представників “поневолевених націй”¹⁵. Організація “Американці за права людини в Україні” у 1985 році збрала підписи 136 конгресменів для направлення листа Генеральному секретареві ЦК КПРС М.Горбачову з приводу долі Ю.Шухевича.

Прикладом індивідуального впливу на офіційні владні структури є особа Мирона Куропася, діяча УНС, який у 1968 році очолював передвиборну кампанію Ніксона—Агню в штаті Іллінойс, на початку 70-х років керував Українською національною республіканською федерацією, а у 1975–1976 роках займав посаду радника з етнічних питань при президенті Г.Форді. Куропась наголошував, що досягти номінальної ваги в американському політичному процесі можна виключно шляхом праці над своєю освітою та кар’єрою¹⁶. Протягом 70-х років певна кількість американців українського походження почала сходження урядовою драбиною, працюючи у штатах конгресменів, структурах республіканської партії. Наприклад, Н.Слюсар був асистентом радника президента Картера з етнічних питань, донька Л.Добрянського – Пола – радником президента Рейгана у справах Східної Європи, членом комісії з прав людини, спеціальним радником претендента на посаду президента Р.Доула. Б.Футей був єдиним українцем, що обіймав посаду федерального судді США. Мелані Вервер, керівник штату Гіларі Клінтон, є теж американкою українського походження. Обґрунтованою є теза С.Фінк, що, незважаючи на “ситуативну” або “подвійну” етнічність багатьох з них, державні службовці відіграли значну роль у налагодженні зв’язків між українською етнічною групою та урядовими, політичними колами США¹⁷.

Велике значення для вдосконалення контактів між українською громадою та владними структурами США мав Вашингтонський офіс УНС. Цій організації вдалося встановити тісні відносини з підрозділами, сприяти створенню альянсів з іншими східноєвропейськими етнічними групами. За вис-

ловлюванням Є.Іванціва, найбільшою заслугою столичного представництва був вплив на Конгрес США, "котрий тис на адміністрацію і змусив її бути найменш більш сприйнятливою до проблем України"¹⁸. Але новації у структурі й методах діяльності українського лобі все ж не нейтралізували значення пресингової діяльності УККА, яка теж значно модифікувалася після відкриття в 1977 році Української національної інформаційної служби (УНІС).

Для американського політикуму характерною є практика функціонування так званих "вашингтонських представництв", що виконують лобістські функції на користь певних груп інтересу. Одним з найбільш вдалих заходів лобістського характеру була організація в 1984 році Комісії з дослідження голодомору в Україні 1932–1933 рр., ідея створення якої належала президентіві організації "Американці за права людини в Україні" І.Ольшанівському. Частину витрат для налагодження роботи Комісії взяла на себе Українська асоціація підприємців та професіоналів Нью-Йорка та Нью-Джерсі. Штат дослідників очолював відомий знавець історії України Дж.Мейс. У 1990 році був прийнятий Громадський закон 101–642, що затвердив відзначення 3–10 листопада 1990 року як "Національного тижня пам'яті жертв голодомору в Україні 1932–1933 рр."¹⁹.

Український провід продовжував використовувати виборчі кампанії для налагодження нових зв'язків у середовищі урядових та політичних кіл. Виборам Рейгана на посаду президента у 1980 році сприяли І.Фліс, М.Душник, Т.Шмагала, Є.Іванців, який готував претендентіві виступи під час теледебатів із суперником – Дж.Картером²⁰. У 1984 році УККА надіслав програмну заяву на національні з'їзди демократичної та республіканської партій, визначальною тезою якої була вимога публічно висловити підтримку поневоленням націям Радянського Союзу, реформувати радіомовлення на країни соціалістичного блоку. Реагуючи на критику з боку українських організацій, Рейган призначив, як, до речі, й президент Форд, помічника з етнічних питань. Ним став американець литовського походження Лінас Коеліс. Під час кампанії 1984 року активно діяв комітет "Українські американці за Рейгана–Буша'84", очолюваний Б.Футеєм²¹.

Протягом 1987–1990 років Гельсінська комісія, а також Вашингтонський комітет підтримки України, або "Україна-2000", створений у 1990 році як координуючий орган 23 груп "підтримки Руху", стали базою для контактів американців українського походження із співвітчизниками у метрополії, впливу на владу США для прийняття рішень, які б сприяли національному відродженню. У 1988 році українській

громаді вдалося добитися прийняття законодавства, що забороняло офіційним представникам США брати участь у святкуванні на території СРСР 1000-річчя хрещення Русі, написання кількома конгресменами листів до президента Буша з приводу необхідності легалізації заборонених у СРСР церков²². У квітні 1986 року після Чорнобильської катастрофи провід УККА надіслав президенту Рейгану телеграму з проханням надати Україні урядову гуманітарну допомогу²³.

7 грудня 1988 року представники української громади під час демонстрації перед будинком ООН висловили своє негативне ставлення до реформ Горбачова, які не сприяли розширенню національного суверенітету. Його роль привінювалася до місії О.Керенського під час Лютневої революції 1917 року.

1990 року Національний комітет поневолених націй, очолюваний Л.Добрянським, продовжував наполягати на необхідності святкування Тижня поневолених націй, включення України до цього переліку²⁴. У 1990—1991 роках за сприяння громади було організовано зустрічі лідерів Народного Руху В.Яворівського, М.Гориня із законодавцями, членами президентського кабінету, включаючи міністра оборони Р.Чейні²⁵. Готуючи липневий (1991) візит президента Буша до СРСР, посол Дж. Метлок указував, що якщо президент не займе правильну позицію щодо України, то Білий дім буде "бомбардований листами багатьох розлючених українських американців"²⁶. Це підтвердили події 22 вересня 1991 року, коли на маніфестацію під гаслом "Тільки незалежність принесе свободу й демократію для України" у Вашингтоні, Чикаго, Лос-Анджелесі вийшли тисячі співвітчизників²⁷.

МАЄ рацію С.Галік, котрий вважає, що в другій половині 80-х років українська етнічна група у своєму "зовнішньополітичному" розвитку перейшла від принципів націоналізму і "етнічних завдань" до концепції "realpolitic" (реальної політики)²⁸. Протягом історичного періоду, коли для зовнішньої політики США необхідно було визначити ставлення щодо дезінтеграційних процесів на терені СРСР, українська спільнота демонструвала свою позицію шляхом зміни "етнічної виборчої поведінки". Вашингтонський офіс УНС припускав, що за станом на 1988 рік 85 відсотків американських українців були прихильниками республіканської партії²⁹. Але результати виборів члена Сенату в Пенсільванії, коли демократ Гаріс Вуфорд завдяки східнослов'янським голосам переміг представника

республіканської партії Діка Торнбурга, засвідчили негативне ставлення громади до української політики Буша. Ця подія стала вирішальним приводом для проведення зустрічі президента з представниками українців США, яку готували "Україна-2000", Вашингтонський офіс УНС, Р.Попадюк через канали Ради національної безпеки, починаючи з лютого 1991 року. 27 листопада 1991 року під час прийому Буш вперше в присутності лідерів української етнічної групи Є.Іванціва, У.Дячук, А.Лозинського, Й.Лисогора, Б.Футея, Т.Шмагали висловився за офіційну підтримку американським урядом ідеї української незалежності. Т.Шмагала, акцентуючи на тезі про досягнення етнополітичної єдності у середовищі громади, зачитав президенту "узгіднену делегацією заяву від української спільноти"³⁰.

Квінтесенцією всіх заходів українського лобі була ідея, що існування незалежної України відповідає інтересам державної безпеки США. Метою діяльності політичного провладу українських американців протягом післявоєнного періоду було переконати офіційний Вашингтон, що національне питання є "ахіллесовою п'ятою" Радянського Союзу та всього східноєвропейського простору. Структура й методи функціонування українського лобі, яке вперше заявило про себе в завершальний період першої світової війни, залежали від демографічних параметрів громади, домінуючих етнополітичних концепцій, стану самоорганізації етнічної групи, інфраструктури зв'язку з органами державної влади. Спорадичні контакти з владними інстанціями міжвоєнного періоду набули системного характеру в 40–50-х роках, що сприяло схваленню законів про спорудження пам'ятника Шевченку, відзначенню Тижня поневолених націй, ідеологія яких визначала методи діяльності української групи впливу протягом наступного десятиліття.

Зміна соціодемографічних характеристик української громади вплинула в 70-ті роки на структуру лобі, котре перетворилося у "невидиму" групу тиску (однак з більшим потенціалом впливу, ніж чітко структурована, але обмежена в ідеологічних засадах і методах впливу група тиску 50–60-х років). Кампанія захисту громадянських прав залучила до української визвольної справи молоде покоління американських співвітчизників, котрі завдяки роботі в Гельсінській комісії Конгресу США, у виконавчих агентствах президентської адміністрації, структурах республіканської та демократичної партій добилися прийняття державних політичних рішень, сприятливих для української незалежності.

Водночас взаємодія з діячами законодавчої та виконавчої влади США виявила недоліки українського лобі, що походи-

громаді вдалося добитися прийняття законодавства, що забороняло офіційним представникам США брати участь у святкуванні на території СРСР 1000-річчя хрещення Русі, написання кількома конгресменами листів до президента Буша з приводу необхідності легалізації заборонених у СРСР церков²². У квітні 1986 року після Чорнобильської катастрофи провід УККА надіслав президенту Рейгану телеграму з проханням надати Україні урядову гуманітарну допомогу²³.

7 грудня 1988 року представники української громади під час демонстрації перед будинком ООН висловили своє негативне ставлення до реформ Горбачова, які не сприяли розширенню національного суверенітету. Його роль порівнювалася до місії О. Керенського під час Лютневої революції 1917 року.

1990 року Національний комітет поневолених націй, очолюваний Л. Добрянським, продовжував наполягати на необхідності святкування Тижня поневолених націй, включення України до цього переліку²⁴. У 1990—1991 роках за сприяння громади було організовано зустрічі лідерів Народного Руху В. Яворівського, М. Гориня із законодавцями, членами президентського кабінету, включаючи міністра оборони Р. Чейні²⁵. Готуючи липневий (1991) візит президента Буша до СРСР, посол Дж. Метлок указував, що якщо президент не займе правильну позицію щодо України, то Білий дім буде "бомбардований листами багатьох розлючених українських американців"²⁶. Це підтвердили події 22 вересня 1991 року, коли на маніфестацію під гаслом "Тільки незалежність принесе свободу й демократію для України" у Вашингтоні, Чикаго, Лос-Анджелесі вийшли тисячі співвітчизників²⁷.

МАЄ рацію С. Галік, котрий вважає, що в другій половині 80-х років українська етнічна група у своєму "зовнішньополітичному" розвитку перейшла від принципів націоналізму і "етнічних завдань" до концепції "realpolitic" (реальної політики)²⁸. Протягом історичного періоду, коли для зовнішньої політики США необхідно було визначити ставлення щодо дезінтеграційних процесів на терені СРСР, українська спільнота демонструвала свою позицію шляхом зміни "етнічної виборчої поведінки". Вашингтонський офіс УНС припускав, що за станом на 1988 рік 85 відсотків американських українців були прихильниками республіканської партії²⁹. Але результати виборів члена Сенату в Пенсільванії, коли демократ Гаріс Вуфорд завдяки східнослов'янським голосам переміг представника

республіканської партії Діка Торнбурга, засвідчили негативне ставлення громади до української політики Буша. Ця подія стала вирішальним приводом для проведення зустрічі президента з представниками українців США, яку готували "Україна-2000", Вашингтонський офіс УНС, Р.Попадюк через канали Ради національної безпеки, починаючи з лютого 1991 року. 27 листопада 1991 року під час прийому Буш вперше в присутності лідерів української етнічної групи Є.Іванціва, У.Дячук, А.Лозинського, Й.Лисогора, Б.Футея, Т.Шмагали висловився за офіційну підтримку американським урядом ідеї української незалежності. Т.Шмагала, акцентуючи на тезі про досягнення етнополітичної єдності у середовищі громади, зачитав президенту "узгіднену делегацією заяву від української спільноти"³⁰.

Квінтесенцією всіх заходів українського лобі була ідея, що існування незалежної України відповідає інтересам державної безпеки США. Метою діяльності політичного провладу українських американців протягом післявоєнного періоду було переконати офіційний Вашингтон, що національне питання є "ахіллесовою п'ятою" Радянського Союзу та всього східноєвропейського простору. Структура й методи функціонування українського лобі, яке вперше заявило про себе в завершальний період першої світової війни, залежали від демографічних параметрів громади, домінуючих етнополітичних концепцій, стану самоорганізації етнічної групи, інфраструктури зв'язку з органами державної влади. Спорадичні контакти з владними інстанціями міжвоєнного періоду набули системного характеру в 40–50-х роках, що сприяло схваленню законів про спорудження пам'ятника Шевченку, відзначенню Тижня поневолених націй, ідеологія яких визначала методи діяльності української групи впливу протягом наступного десятиліття.

Зміна соціодемографічних характеристик української громади вплинула в 70-ті роки на структуру лобі, котре перетворилося у "невидиму" групу тиску (однак з більшим потенціалом впливу, ніж чітко структурована, але обмежена в ідеологічних засадах і методах впливу група тиску 50–60-х років). Кампанія захисту громадянських прав залучила до української вивольної справи молоде покоління американських співвітчизників, котрі завдяки роботі в Гельсінській комісії Конгресу США, у виконавчих агентствах президентської адміністрації, структурах республіканської та демократичної партій добилися прийняття державних політичних рішень, сприятливих для української незалежності.

Водночас взаємодія з діячами законодавчої та виконавчої влади США виявила недоліки українського лобі, що походи-

ли під структури етнічної самоорганізації. Фракційність у середовищі громади, звернення – протягом 40–60-х років – виключно до “внутрішніх проблем”, неоднозначні відносини з єврейською, польською, російською етнічними групами не сприяли створенню стабільного позитивного образу в очах американської громадськості, владних структур зокрема. Відсутність її представників у Конгресі США, незначна участь у законодавчому процесі на рівні окремих штатів не сприяли постійному ефективному функціонуванню пресингової української групи. Контакти з окремими законодавцями нейтралізувалися недостатньою інфраструктурою зв'язку з провідними чинниками виконавчої влади – президентом, держсекретарем, котрі є головними дійовими особами американської зовнішньої політики.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ America's Ethnic Politics. – Westport – London, 1982. – P. 1.
- ² Newson D. Foreign Policy Lobbies and Their Influence // http://www.gdn.org/ftp/COSMOS_Journal/NEWSON.TXT. – P. 2.
- ³ Fink S. From “Chicken Kiev” to Ukrainian Recognition: Domestic Politics in U.S. Foreign Policy Toward Ukraine // *Nationalities Papers*. – 1997. – vol. XX. – № XX. – P. 20.
- ⁴ Teacher's Guide Ignores 7 Million Victims of Russian-Made Genocide // *The Ukrainian Quarterly*. – 1985. – vol. 41. – № 3–4. – P. 281.
- ⁵ Ukrainian Congress Committee of America and Its 11 th Congress. – P. 387–388.
- ⁶ *The Ukrainian Quarterly*. – 1972. – № 1–4. – P. 98, 210.
- ⁷ Memorandum to President Nixon On New Arrests in Ukraine // *The Ukrainian Quarterly* [New York]. – 1972. – № 1–4. – P. 206.
- ⁸ Мельник М. Рец. на кн. Lev E. Dobriansky, U.S.A. and the Soviet Myth. – Old Greenwich, 1971 // *Український історик*. – 1971. – № 1–2 (29–30). – С. 127.
- ⁹ Куропась С. Спогади з України й 60 років в Америці. – Нью-Йорк – Париж – Чикаго, 1988. – С. 420.
- ¹⁰ Stesko Y. Ukraine and the Subjugated Nations, Their Struggle for National Liberation / Ed. By Kowalsky J. – New York, 1989. – P. 467–468.
- ¹¹ Камінський А. Край, еміграція і міжнародні закулиси. – Манчестер – Мюнхен – Нью-Йорк: Видання Політичної Ради ОУН – з Накладом Краєвою ПР ОУН у Великобританії, 1982. – С. 73.
- ¹² UCCA Telegram to President Ford on the Summit Meeting in Helsinki // *The Ukrainian Quarterly*. – 1975. – vol. XXXI. – № 3 [autumn]. – P. 308.
- ¹³ Українська Гельсінська Група 1978–1982. Документи і матеріали / Під ред. Зінкевича О. – Торонто — Балтимор, 1983. – С. 15.

¹⁴ Dictionary of American Immigration History / Ed. Cordasco F. – Metuchen – London, 1990. – P. 719.

¹⁵ Stesko Y. Ukraine and the Subjugated Nations. – P. 126.

¹⁶ Ukrainian Life in the United States // The Ukrainian Quarterly. – 1971. – vol. XXVII. – № 2. – P. 217; Горелов М.Є. Криза організацій українського буржуазного націоналізму на сучасному етапі – К., 1985. – С. 100–101.

¹⁷ Fink S. Op. cit. – P. 20.

¹⁸ Ukrainian Weekly. – 1995. – Vol. LXIII. – № 53 [December 31 st]. – P. 7.

¹⁹ Kuropas M. Ukrainian – American Citadel. – P. 589.

²⁰ Ibid. – P. 598.

²¹ Ukrainian Life in United States // The Ukrainian Quarterly. – 1984. – vol. XL. – № 3. – P. 329.

²² Fink S. Op. cit. – P. 9–10, 21; Гарань О. Вказана праця. – С. 73.

²³ Чернова К. Еволюція форм співпраці української діаспори з Україною // Українська діаспора. – 1995. – Ч. 7. – С. 6–18.

²⁴ Are the Captive Nations No More? // The Ukrainian Quarterly. – 1990. – vol. XLVI. – № 3. – P. 337–338.

²⁵ Гарань О. Розпад СРСР і українське питання в політиці США // Сучасність. – 1995. – № 4. – С. 75.

²⁶ Beschlott M., Talbott S. At the Highest Levels The Inside Story of the End of the Cold War. – Boston – Toronto – London, 1995. – P. 416.

²⁷ Свобода. – 1991. – 17 вересня. – Ч. 177. – С. 1.

²⁸ Hallick S. Op. cit. – P. 155.

²⁹ Fink S. Op. cit. – P. 6.

³⁰ Свобода. – 1991. – рік ХСVIII – 28 грудня. – Ч. 247. – С. 1.